

Prof. Dr. hab. Adam Biela, PhD.
Katedra psychológie
Filozofická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave

TRNAVSKÁ UNIVERZITA v TRNAVE Filozofická fakulta	
Došlo: 20. 01. 2017	Regist. Zn.
Ex. č.: VR-442-2017	
Prílohy:	Vyšavuje:

Trnava 17. 1. 2017

OPONENTSKÝ POSUDOK

K HABILITAČNEJ PRÁCI Mgr. STANISLAWA GLAZA, PhD.

Habilitačná práca Dr. Stanislawa Glaza s názvom Psychologické prediktory náboženskej skúsenosti študujúcej mládeže, Trnava, 2015, Dobrá kniha, s. 181 má profil teoreticko-empirický. Patrí do náboženskej psychológie, ktorá v chápaní súčasnej psychologickéj metodológie má teoretické vzťahy so sociálnou psychológiou a psychológiou osobnosti. Takýto teoreticko-empirický a metodologický smer dal Dr. Glaz svojej habilitačnej monografii. Jej prvá časť dáva psychologické základy náboženskej skúsenosti (I. kapitola) a spojené s ňou náboženské zážitky (II. kapitola). Autor tu predstavil interdisciplinárny východiskový bod; filozofické, teologické (krátko) a psychologické aspekty náboženskej skúsenosti predstavil dostatočne široko, aby jeho habilitačná práca bola zaradená do súčasnej empirickej psychológie. Teoretická orientácia Dr. Glaza je zviazaná hlavne s teóriami humanistickej psychológie (V. Frankl, C. Rogers, M. Rokeach, G. Allport), psychoanalýzy (S. Freud, W. Meisner, C. Jung), sociálnej psychológie učenia (A. Bandura, R. Zajonc). V hodnotení jeho literatúry treba povedať aj to, že autor použil vo svojej teoretickej časti nielen bohatú anglickú, nemeckú a taliansku literatúru, ale aj autorov z Poľska, Slovenska a Čiech, ktorí sa zaujímajú o náboženskú psychológiu, sociálnu psychológiu a psychológiu osobnosti.

Podľa môjho chápania, I. časť je validným teoretickým predpokladom empirickej časti habilitačnej monografie.

II. časť predstavuje metodologické predpoklady výskumu autora (III. kapitola), výsledky empirického výskumu (IV. kapitola a V. kapitola) a ich psychologickú interpretáciu (VI. kapitola).

V metodologickej kapitole autor na začiatku uskutočnil syntetické predstavenie svojej teoretickej časti (s. 67 - 69), čo podstatne prispelo nielen do spojenia I. časti a II. časti práce, ale predovšetkým do validnejšej formulácie výskumných otázok a hypotéz. Štruktúra metodologickej kapitoly a jej realizácia ukazujú na vysokú úroveň autora týkajúcu sa poznania odboru empirickej psychológie.

Vo IV. kapitole autor predstavil štýly náboženských zážitkov mládeže a ich vzťah s osobnostnými premennými ako altruizmus, empatia, citlivosť svedomia a s hodnotami. Zisťuje výsledky niektorých psychologických väzieb, ktoré neboli známe v literatúre. V súlade s postavenými výskumnými otázkami autor predstavil štýly náboženského zážitku a ukázal, do akej miery je skúmanie mládeže, a presnejšie jej zážitok prítomnosti Boha a jeho neprítomnosti diferencovaný. Pre vyčlenenie štýlov náboženského zážitku bola použitá zhuková analýza ako metóda kategorizovania skúmaných osôb. Týmto spôsobom boli vyčlenené štyri skupiny (zhluky) s rôznym počtom osôb, s rôznymi štýlmi náboženského zážitku. V tejto kapitole autor určite verifikoval postavené výskumné hypotézy. Použité metódy analýzy (viacnásobná kroková regresná analýza) sa ukázala adekvátnou a zároveň efektívnou na verifikáciu postavených hypotéz aj na deskripciu analyzovaných vzťahov medzi premennými. Táto kapitola dala odpoveď na otázky postavené v metodologickej kapitole. Z týchto analýz sa nedá jednak zistiť syntetické pochopenie empirických údajov.

K takému viac syntetickému prístupu nám pomôžu výsledky analýzy štrukturálnych rovníc (structural equation modelig), ktorá je technika zo skupiny interpretačných metód založených na štatistickej analýze dát. V V. kapitole autor ukazuje 4 modely štrukturálnych rovníc, ktoré predstavujú vzťahy medzi skúmanými premennými. Model prvý (obrázok 1) poukazuje na relevantné príčinné závislosti medzi pohlavím a prediktormi náboženského zážitku - inštrumentálnymi hodnotami a zážitkom prítomnosti Boha.

V druhom modeli (obrázok 2) boli predstavené signifikantné závislosti medzi pohlavím a prediktormi náboženského zážitku a zážitkom neprítomnosti Boha. Model vypracovaný týmto spôsobom bol podrobený analýze ciest. Rozloženie premenných v modeli potvrdzuje, že pohlavie sa závažne a priamo spája s hodnotami, ale len nepriamo so zážitkom prítomnosti Boha.

Súvislosť pohlavia a terminálnych hodnôt s náboženským zážitkom prítomnosti Boha a jeho neprítomnosti ukazuje tretí model (obrázok 3). Predpokladalo sa, že v tomto modeli sa

nájde mnoho prediktorov náboženského zážitku vzťahujúcich sa na terminálne hodnoty sociálneho charakteru, a aj sa počítalo s tým, že pohlavie sa podstatne spája s mnohými hodnotami a so zážitkom prítomnosti Boha. Tu sa očakávania splnili na signifikantnej úrovni.

Vo štvrtom modeli (obrázok 4) bol predstavený vzťah medzi pohlavím a prediktormi náboženského zážitku – terminálnymi hodnotami a zážitkom neprítomnosti Boha. Rozmiestnenie premenných v modeli ukazuje, že pohlavie má dôležitý a priamy vzťah s terminálnymi hodnotami, a ten nepriamy so zážitkom neprítomnosti Boha.

V VI. kapitole sa autor snaží dokončiť psychologické interpretácie opisných štatistík na základe výsledkov získaných vo svojom empirickom výskume. Táto interpretácia má dve etapy: analytickú a syntetickú. Je hlboká a tvorivá. Týka sa to zároveň verifikácie prijatých hypotéz, výsledkov regresnej analýzy a modelov opísaných štrukturálnych rovníc. Podľa mňa vysokú hodnotu má jeho syntéza psychologickej interpretácie. Autor v nej ukazuje, že náboženský zážitok má zároveň sebapoznávaciu hodnotu a je sociálneho charakteru, čo znamená, že neobmedzuje človeka len na neho samého, ale otvára ho voči druhému človeku, preponuje pochopenie a objasnenie správania a konania iných ľudí.

Uzatvárajúc môj oponentský posudok habilitačnej práce Dr. Stanislaw Glaza hodnotím, že práca spĺňa požiadavky stanovené na habilitačné práce v odbore Sociálna psychológia a psychológia práce, pretože: (1) novátorská vo svojej metodologickej dimenzii (2) ukazuje, že jej autor dal svoj vedecký prínos k sociálnej psychológii cez výsledky svojho výskumu ukazujúce vzťah náboženského zážitku so sebapoznaním a že má sociálny charakter.

Preto odporúčam, aby práca Dr. Stanislaw Glaza postúpila do ďalšej etapy procedúry habilitačného konania.